

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Ольга Мердова
Артем Сахно
Іван Хозлу
Андрій Червінчук

НАУКОВО-ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

**«Документування фактів керування водними
транспортними засобами особами, що перебувають у
стані сп'яніння»**

Кропивницький 2022

УДК 342.951

Д-63

Рекомендовано до друку Вченою радою Донецького державного університету внутрішніх справ (протокол № 4 від 30 листопада 2022 р.)

Укладачі:

МЕРДОВА Ольга Миколаївна – завідувач кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету №2 Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

САХНО Артем Петрович – доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету №2 Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник

ХОЗЛУ Іван Костянтинівич – викладач кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету №2 Донецького державного університету внутрішніх справ

ЧЕРВІНЧУК Андрій Васильович – завідувач науково-дослідної лабораторії з проблемних питань правоохоронної діяльності Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший дослідник

Рецензенти:

Корнієнко Максим Вікторович – проректор Одеського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

Зверяка Олег Володимирович – т.в.о. начальник сектору поліцейської діяльності на воді Запорізького РУП ГУНП в Запорізькій області, капітан поліції

Документування фактів керування водними транспортними засобами особами, що перебувають у стані сп'яніння: науково-практичні рекомендації / О.М. Мердова, А.П. Сахно, І.К. Хозлу, А.В. Червінчук. Кропивницький, 2022. 31 с.

Автори на підставі ретельного аналізу чинного законодавства, сучасного правового матеріалу, правозастосовної практики схарактеризували в науково-практичних рекомендаціях особливості документування фактів керування водними транспортними засобами особами, що перебувають у стані сп'яніння, виявлено типові помилки, що допускаються працівниками поліції при документуванні адміністративних правопорушень у зазначеній категорії адміністративних справ та надано рекомендації щодо подолання адміністративних помилок в їх правозастосовній практиці.

Науково-практичні рекомендації виконані на замовлення Головного управління Національної поліції в Донецькій області та розраховані на працівників підрозділів Національної поліції, науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти та стануть у нагоді всім, хто цікавиться питаннями документування фактів керування водними транспортними засобами особами, що перебувають у стані сп'яніння.

© Мердова Ольга, Сахно Артем,
Хозлу Іван, Андрій Червінчук, 2022
© ДонДУВС, 2022

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1. Терміни, що використовуються у науково-практичних рекомендаціях.....	7
2. Організаційні та правові підстави притягнення осіб до адміністративної відповідальності за керування водними транспортними засобами у стані сп'яніння.....	10
3. Порядок проведення огляду осіб, які керують водними транспортними засобами, на стан сп'яніння під час оформлення матеріалів у справах про адміністративні правопорушення, передбачені чч. 5-7 ст. 130 КУпАП.....	19
4. Інформація щодо допущених помилок працівниками Національної поліції України при документуванні адміністративних правопорушень, передбачених чч. 5-7 ст. 130 КУпАП, та практичні рекомендації щодо їх усунення.....	22
ВИСНОВКИ	28
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	30

ВСТУП

Морський та внутрішній водний транспорт є найбільш ризикованим з точки зору забезпечення безпеки пасажирів, навколишнього середовища, що знаходиться в зоні морських та річкових шляхів інфраструктури. Пов'язано це як з габаритами морських і річкових суден, так і об'ємом вантажів, які ними одночасно перевозяться, адже вони жодним чином не можуть бути співставлені за обсягом із повітряним, залізничним та автомобільним транспортом. Специфічним є й саме середовище пересування водних суден, пов'язане з великою кількістю непередбачуваних небезпек та певними труднощами при порятунку людей та ліквідації наслідків різноманітних аварій.

Цілком логічним та обґрунтованим є той факт, що для організації руху морських та річкових суден, у тому числі, маломірних, створено відповідне законодавче підґрунтя. На теперішній час прийнято ряд законодавчих актів, серед яких: Водний кодекс України, Кодекс торговельного мореплавства України, Закони України «Про внутрішній водний транспорт», «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо посилення відповідальності за керування транспортними засобами у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції» та інші законодавчі акти. Уточнюючу роль в процесі правового регулювання судноплавства морського і внутрішнього водного транспорту відіграють спеціальні Правила та Положення, затверджені Міністерством інфраструктури України.

Слід зазначити, що законодавство у сфері визначення складів адміністративних правопорушень на водному транспорті та порядку застосування заходів адміністративної відповідальності до осіб, які скоїли відповідні адміністративні проступки, має динамічний характер та постійно перебуває у стадії розвитку. Причина цього – недосконалість існуючої нормативно-правової бази, що призводить до виникнення спірних та суперечливих ситуацій при встановленні фактів правопорушень на водних шляхах та застосуванні механізму притягнення порушників до адміністративної відповідальності.

Адміністративне правопорушення на морському та внутрішньому водному транспорті, відповідальність за яке передбачена статтею 130 КУпАП – це умисне недотримання встановлених відповідними нормативно-правовими актами правил експлуатації водних суден, пов'язане з керуванням річковими, морськими, малими, спортивними суднами або водними мотоциклами в стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, яке може спричинити заподіяння шкоди здоров'ю людей (аж до їх загибелі), матеріальні збитки, виникнення екологічних проблем тощо.

Алкогольне сп'яніння або алкогольна інтоксикація – різновид стану сп'яніння, що викликається психоактивною дією етанолу. Алкогольне сп'яніння викликає зміни в психологічних, фізіологічних і поведінкових функціях людини. При легкому ступені сп'яніння поведінкові прояви можуть бути відсутніми, проте, наприклад, може зменшуватися здатність управляти водним транспортом (зважаючи на розсіяння уваги, уповільнення реакції). Важчі стадії сп'яніння алкоголем, як правило, супроводжуються втратою реальної оцінки обстановки і ролі власної особи, розладами мови, уваги, пам'яті та координації рухів.

У більшості випадків виокремлюють такі стадії (ступені) алкогольного сп'яніння: легке, середньої тяжкості, важке сп'яніння. Важке сп'яніння (фактичне отруєння) може привести до коми або смерті. Для дорослих смертельна доза алкоголю – 4-8 г на 1 кг маси тіла, для дітей – 3 г на 1 кг маси. На практиці стадію або ступінь алкогольного сп'яніння оперативно визначають за змістом спирту в крові:

- менше 0,2 % – відсутність впливу алкоголю;
- від 0,2 до 0,5 % – незначний вплив алкоголю;
- від 0,5 до 1,5 % – легке сп'яніння;
- від 1,5 до 2,5 % – сп'яніння середнього ступеня;
- від 2,5 до 3,0 % – сильне сп'яніння;
- від 3,0 до 5,0 % – важке отруєння алкоголем, може наступити смерть;
- від 5,0 до 6,0 % – смертельне отруєння.

Наркотичне сп'яніння – це стан, що виникає після вживання наркотику, він виявляється як суб'єктивними, так і об'єктивними симптомами. Об'єктивні симптоми обумовлені фізіологічною реакцією організму на введений препарат і можуть значно відрізнятися залежно від речовини, що викликала наркотичне сп'яніння. Суб'єктивні симптоми сп'яніння, як правило, виявляються у вигляді ейфорії та, в деяких випадках, розладами сприйняття. На відміну від об'єктивних симптомів, вони не помітні іншим особам і можуть бути виявлені лише у випадку неадекватної поведінки сп'янілого.

Розрізняють як мінімум три види розладів сприйняття:

- а) загострення (стимулятори);
- б) вибірковість (опіати);
- у) зниження (седативні препарати).

Керування водним транспортом у стані будь-якого сп'яніння є порушенням Правил судноплавства на внутрішніх водних шляхах України, яке може мати тяжкі наслідки, у тому числі пов'язані із завданням тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості або смертельних травм чи загибелі людей. Щороку рівень скоєння цього виду правопорушень залишається стабільно високим. Крім того, значний відсоток фактів керування водним транспортом у стані сп'яніння залишається латентним.

Саме тому, визначення дієвого адміністративно-правового механізму щодо притягнення до адміністративної відповідальності осіб, які керують водним транспортом у стані сп'яніння, є актуальним завданням науки адміністративного права та правозастосовної діяльності органів Національної поліції, наділених відповідними юрисдикційними повноваженнями.

1. Терміни, що використовуються у науково-практичних рекомендаціях.

У поданих науково-практичних рекомендаціях використано терміни, що стосуються предмету дослідження, у такому значенні:

веслове судно – судно без двигуна, для руху якого використовується м'язова сила людини (пункт 8 статті 1 Закону «Про внутрішній водний транспорт»);

внутрішній водний транспорт – вид транспорту, до якого належать судна, суб'єкти господарювання, що здійснюють та забезпечують перевезення переважно внутрішніми водними шляхами вантажів, пасажирів, багажу і пошти, використовуються для рибогосподарської діяльності, надають інші послуги з використанням суден внутрішнього плавання, забезпечують судноплавство на внутрішніх водних шляхах, утримують об'єкти інфраструктури внутрішніх водних шляхів, здійснюють навігаційно-гідрографічне забезпечення судноплавства (пункт 13 статті 1 Закону «Про внутрішній водний транспорт»);

водний мотоцикл – вид самохідного прогулянкового судна, персональний плавучий засіб довжиною до 4 метрів включно, призначений для занять спортом або відпочинку, що приводиться в рух водометом і управляється особою, яка перебуває на корпусі, а не всередині засобу (пункт 14 статті 1 Закону «Про внутрішній водний транспорт»);

іноземне судно – судно, що плаває під прапором іноземної держави (пункт 28 статті 1 Закону «Про внутрішній водний транспорт»);

мале судно – будь-яке судно, крім судна риболовного, довжина корпусу якого менша 20 м, за винятком суден, побудованих чи обладнаних для буксирування, штовхання чи ведення в зчаленні суден, що не є малими суднами, а також суден, на яких дозволено перевозити більше 12 пасажирів, і поромів (пункт 35 статті 1 Закону «Про внутрішній водний транспорт»);

моторне судно – будь-яке судно, що використовує для руху власну силову установку, у тому числі судно, що рухається за допомогою вітрила і водночас використовує силову установку, розміщену на його борту (пункт 37 статті 1 Закону «Про внутрішній водний транспорт»);

пасажирське судно – судно, побудоване та обладнане для перевезення більше 12 пасажирів (пункт 44 статті 1 Закону «Про внутрішній водний транспорт»);

пором – судно, що здійснює на поромних переправах регулярні перевезення пасажирів, перевезення на відкритій та/або закритій палубі колісної техніки з паливом у баках та/або залізничного рухомого складу з горизонтальним способом навантаження та вивантаження (пункт 51 статті 1 Закону «Про внутрішній водний транспорт»);

прогулянкове вітрильне судно – судно, що рухається виключно за допомогою вітрила, у тому числі судно, обладнане силовою установкою, яке не використовує її під час руху (пункт 54 статті 1 Закону «Про внутрішній водний транспорт»);

прогулянкове судно – судно довжиною до 24 метрів, призначене для занять спортом або відпочинку, яке не є пасажирським судном (пункт 55 статті 1 Закону «Про внутрішній водний транспорт»);

риболовне судно – судно, що використовується для виловлення, приймання, обробки, зберігання та транспортування водних живих ресурсів, спеціально обладнані (згідно із законодавством) для виконання зазначених робіт (розділ 2 Правил промислового рибальства в рибогосподарських водних об'єктах України: наказ Держкомітету рибного господарства від 18.03.1999 № 33).

річкове судно - судно, яке за технічними характеристиками придатне та у встановленому порядку допущене до експлуатації виключно у визначених зонах внутрішніх водних шляхів (пункт 59 статті 1 Закону «Про внутрішній водний транспорт»);

спортивне судно - моторне, веслове або вітрильне судно, що використовується виключно для занять спортом та обслуговується під час плавання спеціально підготовленими особами (екіпажем) (пункт 62 статті 1 Закону «Про внутрішній водний транспорт»);

судно - самохідний чи несамохідний плавучий транспортний засіб, що використовується:

- для перевезення вантажів, пасажирів, багажу і пошти, для рибогосподарської діяльності, розвідки і видобування корисних копалин, пошуку і рятування людей та суден, що зазнають лиха на воді, буксирування, штовхання або ведення складу інших суден чи плавучих об'єктів, здійснення аварійно-рятувальних, шляхових, гідротехнічних, навігаційно-гідрографічних робіт, обслуговування суден і пасажирів у річковому порту (терміналі) чи піднімання затонулого майна;

- для здійснення державного нагляду за безпекою судноплавства, охороною навколишнього природного середовища і водних біоресурсів;

- для відпочинку (прогулянок, туризму, любительського рибальства);

- для занять спортом;
- для наукових, науково-дослідних, навчальних і культурних цілей (пункт 65 статті 1 Закону «Про внутрішній водний транспорт»);

судно внутрішнього плавання - річкове судно або судно змішаного плавання довжиною 20 метрів і більше або судно, добуток довжини, ширини та осадки якого становить об'єм у 100 кубічних метрів і більше, буксири і штовхачі, призначені для ведення складу таких суден чи плавучого обладнання, а також пасажирські судна і плавуче обладнання (пункт 66 статті 1 Закону «Про внутрішній водний транспорт»);

судно змішаного плавання - судно, призначене для експлуатації на внутрішніх водних шляхах і додатне для обмеженої експлуатації на морських водних шляхах (пункт 67 статті 1 Закону «Про внутрішній водний транспорт»);

судно технічного флоту - судно, побудоване та обладнане для проведення шляхових робіт (днопоглиблювальна землечерпалка або землесос, земснаряд, ґрунтовідвізна шаланда, понтонна баржа, понтон, блокоукладальник, плавучий кран та інші) (пункт 68 статті 1 Закону «Про внутрішній водний транспорт»).

2. Організаційні та правові підстави притягнення осіб до адміністративної відповідальності за керування водними транспортними засобами у стані сп'яніння

Проблема забезпечення безпеки на водному транспорті завжди була і залишається актуальним питанням для нашої країни, враховуючи масштабність водних об'єктів України. Аналіз положень нормативно-правових актів у цій сфері, свідчить про наявні механізми забезпечення безпеки на водному транспорті, які реалізуються різними органами публічного адміністрування, до яких віднесено Кабінет Міністрів України, центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері внутрішнього водного транспорту, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері внутрішнього водного транспорту, національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері транспорту, державну спеціалізовану експертну установу з технічного розслідування подій на транспорті, Національну поліцію України, місцеві державні адміністрації, інші органи виконавчої влади в межах своєї повноважень.

Зазначимо, що у 2017 році у структурі Національної поліції України було утворено Управління організації діяльності підрозділів поліції на воді та повітряної підтримки, яке забезпечувало координацію поліцейських підрозділів на воді, груп з використання безпілотних літальних апаратів та впровадження в діяльність гелікоптерів. У 2020 році зазначений підрозділ було реформовано в Управління авіації та поліції на воді Національної поліції України та наділено повноваженнями у сфері забезпечення безпеки на водному транспорті, у тому числі із протидії керуванню водним транспортом у стані алкогольного сп'яніння, однак адміністративно-правове регулювання такої діяльності, на нашу думку, належним чином законодавчо не визначено, що в свою чергу ускладнює правозастосовну діяльність поліції у цій сфері¹.

Звернемо увагу на те, що відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 255 КУпАП повноваженнями щодо документування адміністративних правопорушень, передбачених чч. 5-7 ст. 130 КУпАП, наділено уповноважених на те посадових осіб Національної поліції України, однак, провідне місце серед них займають саме підрозділи поліції на воді.

На теперішній час, правові підстави щодо притягнення осіб до адміністративної відповідальності за керування річковими, морськими, малими, спортивними суднами або водними мотоциклами в стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції (далі – осіб, що керують водним транспортом) передбачені низкою нормативно-правових

¹ Хозлу К.І. Спеціальні заходи протидії керуванню водним транспортом у стані алкогольного сп'яніння, що застосовується поліцією: досвід Швеції. *Актуальні питання адміністративного права та процесу* : VII всеукраїнська конференція молодих учених. м. Маріуполь, 03 грудня 2021 року. Маріуполь. 2021. С. 46.

актів, провідну роль серед яких відіграють норми статті 130 Кодексу України про адміністративні правопорушення, відповідно до частини 5 якої «керування річковими, морськими, малими, спортивними суднами або водними мотоциклами особами в стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, а так само передача керування судном особі, яка перебуває в стані такого сп'яніння чи під впливом таких лікарських препаратів, а також відмова осіб, які керують річковими, морськими, малими, спортивними суднами або водними мотоциклами, від проходження відповідно до встановленого порядку огляду на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо вживання лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від сорока до шістдесяти годин, або адміністративний арешт на строк десять діб, з позбавленням права керування всіма видами плавучих засобів на строк від одного до трьох років².

Частина 6 статті 130 КУпАП встановлює відповідальність за «дії, передбачені частиною п'ятою цієї статті, вчинені особами, які не мають права керування річковими, морськими, малими, спортивними суднами або водними мотоциклами», а частиною 7 статті 130 КУпАП передбачена адміністративна відповідальність за «вживання особою, яка керувала річковим, морським, малим, спортивним судном або водним мотоциклом, після аварійної події за її участю алкоголю, наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів, а також лікарських препаратів, виготовлених на їх основі (крім тих, що входять до офіційно затвердженого складу аптечки або призначені медичним працівником), або після того, як судно було зупинено на вимогу поліцейського або іншої уповноваженої законом посадової особи до проведення уповноваженою особою медичного огляду з метою встановлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо вживання лікарських препаратів, що знижують його увагу та швидкість реакції, чи до прийняття рішення про звільнення від проведення такого огляду».

Загальним об'єктом адміністративного правопорушення, передбаченого чч. 5-7 ст. 130 КУпАП, є суспільні відносини у сфері транспорту, **безпосереднім об'єктом** – суспільні відносини у сфері забезпечення безпеки на внутрішніх водних шляхах України.

Об'єктивна сторона адміністративного правопорушення – це сукупність передбачених адміністративно-правовою нормою ознак, що характеризують його зовнішній прояв. До ознак об'єктивної сторони адміністративного правопорушення належить: діяння у формі дії або

² Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07 грудня 1984 № 8073-Х. *Відомості Верховної Ради України*. 1984. додаток до № 51. Ст.1122 (зі змінами і доповненнями станом на 06.11.2022).

бездіяльності; шкідливі наслідки діяння, які іноді називають шкодою від посягання; причинний зв'язок між діянням та його наслідками.

Що стосується об'єктивної сторони правопорушення, передбаченого ч. 5-7 ст. 130 КУпАП, то вона виражається у формі дії. Аналіз диспозиції чч. 5-7 статті 130 КУпАП дозволяє зробити висновок, що в них закріплено такі види протиправних дій, які становлять їх об'єктивну сторону:

1) керування річковими, морськими, малими, спортивними суднами або водними мотоциклами особами в стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції (частина 5 статті 130 КУпАП);

2) передача керування судном особі, яка перебуває в стані такого сп'яніння чи під впливом таких лікарських препаратів (частина 5 статті 130 КУпАП);

3) відмова осіб, які керують річковими, морськими, малими, спортивними суднами або водними мотоциклами, від проходження відповідно до встановленого порядку огляду на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо вживання лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції (частина 5 статті 130 КУпАП);

4) вживання особою, яка керувала річковим, морським, малим, спортивним судном або водним мотоциклом, після аварійної події за її участю алкоголю, наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів, а також лікарських препаратів, виготовлених на їх основі (крім тих, що входять до офіційно затвердженого складу аптечки або призначені медичним працівником) (частина 7 статті 130 КУпАП);

5) вживання особою, яка керувала річковим, морським, малим, спортивним судном або водним мотоциклом, після того, як судно було зупинено на вимогу поліцейського або іншої уповноваженої законом посадової особи до проведення уповноваженою особою медичного огляду з метою встановлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо вживання лікарських препаратів, що знижують його увагу та швидкість реакції (частина 7 статті 130 КУпАП);

б) вживання особою, яка керувала річковим, морським, малим, спортивним судном або водним мотоциклом до прийняття рішення про звільнення від проведення огляду на стан сп'яніння (частина 7 статті 130 КУпАП).

Кваліфікуючою ознакою, яка передбачає більш суворе покарання, є вчинення дій, передбачених частиною п'ятою цієї статті, особами, які не мають права керування річковими, морськими, малими, спортивними суднами або водними мотоциклами (частина 6 статті 130 КУпАП).

Увага! Необхідно звернути увагу на те, що для зазначеної категорії справ є характерним факультативна ознака об'єктивної сторони – зняття вчинення правопорушення, а саме річкові, морські, малі, спортивні судна або водні мотоцикли, якими повинна керувати особа, що перебуває у стані

алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції.

Суб'єкт адміністративного правопорушення, передбаченого ч. 5-7 ст. 130 КУпАП, спеціальний. Законодавець визначає у якості суб'єктів зазначеного адміністративного правопорушення:

- осіб, які керують річковими, морськими, малими, спортивними суднами або водними мотоциклами (ч. 5, 7 статті 130 КУпАП);

- осіб, які не мають права керування річковими, морськими, малими, спортивними суднами або водними мотоциклами (ч. 6 статті 130 КУпАП).

Суб'єктивна сторона окреслених правопорушень має вияв умислу, тобто особа, яка його вчинила, усвідомлювала протиправний характер своєї дії чи бездіяльності, передбачала її шкідливі наслідки і бажала їх або свідомо допускала настання цих наслідків (стаття 10 КУпАП). Правопорушник усвідомлює, що знаходиться у стані сп'яніння, але прагне керувати водним транспортом. Мотиви здійснення зазначеного правопорушення можуть бути різними, але вони на кваліфікацію вчиненого не впливають.

Заборона керування водним транспортом у стані сп'яніння врегульована й іншими законодавчими актами. Так, судноводію малого, спортивного судна, водного мотоцикла, на підставі частини 3 статті 40 Закону України «Про внутрішній водний транспорт», забороняється керувати судном у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння, втоми або під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції³.

Заборона керування водним транспортом у стані сп'яніння також передбачена і в підзаконних нормативно-правових актах. Так, відповідно до Правил судноплавства на внутрішніх водних шляхах України, затверджених наказом Міністерства транспорту України від 16.02.2004 № 91, судноводію під час керування судном забороняється перебувати в стані втоми чи сп'яніння⁴.

Відповідно до Типової форми місцевих правил плавання для малих, спортивних суден і водних мотоциклів та використання засобів для розваг на воді, затвердженої наказом Міністерства інфраструктури України від 07.07.2022 № 493, судноводію малого, спортивного судна, водного мотоцикла забороняється:

а) керувати судном у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння, втоми, у хворобливому стані або під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції;

б) передавати керування судном особам, які перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння, у хворобливому стані, у

³ Про внутрішній водний транспорт: Закон України від 03 грудня 2020 року № 1054-ІХ. *Офіційний вісник України*. 2021. №4. Ст. 201 (із змінами і доповненнями станом на 27.10.2022).

⁴ Про затвердження Правил судноплавства на внутрішніх водних шляхах України: наказ Міністерства транспорту України від 16 лютого 2004 року № 91. *Офіційний вісник України*. 2004. №30. Ст. 2049 (із змінами і доповненнями станом на 11.09.2018).

стані стомлення або під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції⁵.

У разі виявлення уповноваженими працівниками підрозділів Національної поліції України фактів керування малим, спортивним судном або водним мотоциклом судноводієм у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, до судноводіїв таких суден вживаються заходи відповідно до вимог статті 266 Кодексу України про адміністративні правопорушення⁶.

Так, відповідно до статті 266 КУпАП: «Особи, які керують транспортними засобами, морськими, річковими, малими, спортивними суднами або водними мотоциклами і щодо яких є підстави вважати, що вони перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, підлягають відстороненню від керування цими транспортними засобами, морськими, річковими, малими, спортивними суднами або водними мотоциклами та оглядові на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції.

Огляд особи, яка керувала транспортним засобом, морським, річковим, малим, спортивним судном або водним мотоциклом, на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, проводиться поліцейським з використанням спеціальних технічних засобів. Під час проведення огляду осіб поліцейський застосовує технічні засоби відеозапису, а в разі неможливості застосування таких засобів огляд проводиться у присутності двох свідків. Матеріали відеозапису обов'язково долучаються до протоколу про адміністративне правопорушення.

У разі незгоди особи, яка керувала транспортним засобом, морським, річковим, малим, спортивним судном або водним мотоциклом, на проведення огляду на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують його увагу та швидкість реакції, поліцейським з використанням спеціальних технічних засобів або в разі незгоди з його результатами огляд проводиться в закладах охорони здоров'я. Перелік закладів охорони здоров'я, яким надається право проведення огляду особи на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують її увагу та швидкість реакції, затверджується управліннями охорони здоров'я місцевих державних адміністрацій. Проведення огляду осіб на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських

⁵ Про затвердження Типової форми місцевих правил плавання для малих, спортивних суден і водних мотоциклів та використання засобів для розваг: наказ Міністерства інфраструктури України від 07 липня 2022 року №493. *Офіційний вісник України*. 2022. №68. Ст. 4156.

⁶ Там само.

препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, в інших закладах забороняється.

Огляд осіб на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, здійснюється в закладах охорони здоров'я не пізніше двох годин з моменту встановлення підстав для його здійснення. Огляд у закладі охорони здоров'я та складення висновку за результатами огляду проводиться в присутності поліцейського. Кожний випадок огляду осіб на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, у закладі охорони здоров'я реєструється в порядку, визначеному спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі охорони здоров'я.

Огляд особи на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують її увагу та швидкість реакції, проведений з порушенням вимог статті 266 КУпАП, вважається недійсним.

Направлення особи для огляду на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують її увагу та швидкість реакції, і проведення такого огляду здійснюються в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України»⁷.

Огляд осіб на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, здійснюється в закладах охорони здоров'я не пізніше двох годин з моменту встановлення підстав для його здійснення. Кожний випадок огляду на стан сп'яніння у закладі охорони здоров'я реєструється в журналі реєстрації медичних оглядів осіб з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції.

Огляд на стан сп'яніння проводиться з дотриманням інструкції з експлуатації спеціального технічного засобу та фіксацією результатів на паперових та електронних носіях, якщо спеціальний технічний засіб має такі функції.

Перед проведенням огляду на стан сп'яніння поліцейський інформує особу, яка підлягає огляду на стан сп'яніння про порядок застосування спеціального технічного засобу та на її вимогу зобов'язаний надати свідоцтво про державну реєстрацію та свідоцтво про його перевірку.

Стан алкогольного сп'яніння є встановленим, якщо після проведення огляду, який проводиться з використанням спеціальних технічних засобів,

⁷ Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07 грудня 1984 № 8073-Х. *Відомості Верховної Ради України*. 1984. додаток до № 51. Ст.1122 (зі змінами і доповненнями станом на 06.11.2022).

показники цих засобів після проведення тесту у видихуваному повітрі мають цифровий показник більше 0,2 проміле алкоголю в крові⁸.

Але разом з цим, слід констатувати, що на теперішній час на рівні відомчих нормативних актів й дотепер не сформований механізм оформлення адміністративних правопорушень, вчинених особами, які керують водним транспортом у стані сп'яніння. Чинна на сьогоднішній день Інструкція про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, затверджена наказом МВС України від 09 листопада 2015 року № 1452/735, визначає процедуру проведення огляду водіїв транспортних засобів на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, та оформлення результатів такого огляду⁹. Зазначений нормативно-правовий акт оперує терміном «водій транспортного засобу», що, на нашу думку не є тотожним поняттю «особа, що керує морськими, річковими, малими, спортивними суднами або водними мотоциклами», оскільки відповідно до Правил дорожнього руху водій визначається як особа, яка керує транспортним засобом і має посвідчення водія (посвідчення тракториста-машиніста, тимчасовий дозвіл на право керування транспортним засобом, тимчасовий талон на право керування транспортним засобом) відповідної категорії. Водієм також є особа, яка навчає керуванню транспортним засобом, перебуваючи безпосередньо в транспортному засобі, а транспортний засіб є пристроєм, призначений для перевезення людей і (або) вантажу, а також встановленого на ньому спеціального обладнання чи механізмів¹⁰. Поняттям «транспортний засіб» оперує також і Закон України «Про автомобільний транспорт» в розумінні його як засіб, не обладнаний спеціальним устаткуванням і призначений для перевезення пасажирів або вантажів (автобус, легковий автомобіль, вантажний автомобіль, причіп, напівпричіп з бортовою платформою відкритого або закритого типу)¹¹.

При цьому, слід звернути увагу на ряд аспектів. Відповідно до статті 1 Закону України «Про внутрішній водний транспорт» усі види суден, які використовуються на внутрішніх морських та річкових шляхах України, відносяться до числа плавучих транспортних засобів. Тобто, судноводії, поряд з водіями, відносяться до числа осіб, які керують транспортними

⁸ Документування фактів керування транспортними засобами у стані сп'яніння : методичні рекомендації / А. В. Червінчук, Ю. Ю. Атаманенко, Є. О. Пилипенко. Кривий Ріг : Донецький юридичний інститут МВС України, 2020. С. 16.

⁹ Про затвердження Інструкції про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції: наказ МВС України та МОЗ України від 09 листопада 2015 року № 1452/735. *Офіційний вісник України*. 2015. №88. Ст. 2965.

¹⁰ Про правила дорожнього руху: постанова Кабінету Міністрів України від 10 жовтня 2001 р. № 1306. *Офіційний вісник України*. 2001. №41. Ст. 1852 (із змінами і доповненнями станом на 02.11.2022).

¹¹ Про автомобільний транспорт: Закон України від 05 квітня 2001 року № 2344-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 22. Ст.105 (із змінами і доповненнями станом на 27.10.2022).

засобами, що створює передумови для об'єднання процедури їхньої відповідальності за статтею 130 КУпАП.

Саме з цією метою законодавець у статті 130 КУпАП для позначення суб'єкта адміністративного правопорушення використовує у всіх її частинах узагальнюючу правову категорію – «особа, яка керує транспортним засобом». Між тим, Інструкція про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, затверджена наказом МВС України від 09 листопада 2015 року № 1452/735, у своїй назві та змісті використовує вужчу правову конструкцію – «водій транспортного засобу», не зважаючи на те, що процедура виявлення ознак сп'яніння у водіїв транспортних засобів та судноводіїв водного транспорту має ідентичний характер.

На вказану нормативну прогалину звертає увагу й І.В. Риндюк у дисертаційному дослідженні «Адміністративна відповідальність за керування транспортними засобами у стані сп'яніння в Україні та іноземних державах», наголошуючи при цьому на необхідності усунення цієї прогалини, шляхом «об'єднання відповідальності водіїв та судноводіїв за керування транспортними засобами або суднами в стані сп'яніння в межах однієї статті (її частин)»¹².

Вищезазначені положення, а також аналіз змісту Інструкції про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, затверджена наказом МВС України від 09 листопада 2015 року № 1452/735 дозволяє стверджувати про те, що її положення фактично не розповсюджуються на осіб, що керує морськими, річковими, малими, спортивними суднами або водними мотоциклами.

Така нормативна невизначеність призводить до застосування аналогії норм права, про що свідчить наявна правозастосовна практика підрозділів поліції на воді щодо документування адміністративних правопорушень, передбачених ч. 5-7 ст. 130 КУпАП, що, на нашу думку, є неприпустимим, враховуючи вимогу ст. 7 КУпАП, в якій передбачено, що обов'язок застосування уповноваженими на те органами і посадовими особами заходів адміністративного впливу провадиться в межах їх компетенції, у точній відповідності з законом¹³.

На цій підставі пропонуємо, назву Інструкції викласти у такій редакції: «Інструкція про порядок виявлення у осіб, які керують транспортними засобами, ознак алкогольного, наркотичного чи іншого

¹² Риндюк І.В. Адміністративна відповідальність за керування транспортними засобами у стані сп'яніння в Україні та іноземних державах : дис...канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ. 2021. С. 20.

¹³ Хозлу К.І. Спеціальні заходи протидії керуванню водним транспортом у стані алкогольного сп'яніння, що застосовується поліцією: досвід Швеції. *Актуальні питання адміністративного права та процесу* : VII всеукраїнська конференція молодих учених. м. Маріуполь, 03 грудня 2021 року. Маріуполь. 2021. С. 47.

сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції».

Крім того, пункт 1 розділу 1 Інструкції викласти у такій редакції: «Ця Інструкція визначає процедуру проведення огляду осіб, які керують транспортними засобами, на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції (далі – стан сп'яніння), та оформлення результатів такого огляду».

У тексті Інструкції словосполучення «водій транспортного засобу» у всіх відмінках замінити на «особа, яка керує транспортним засобом».

3. Порядок проведення огляду осіб, які керують водними транспортними засобами, на стан сп'яніння під час оформлення матеріалів у справах про адміністративні правопорушення, передбачені чч. 5-7 ст. 130 КУпАП

Процедура проведення огляду осіб, які керують водним транспортом на стан сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції та оформлення його результатів регламентується, насамперед, такими нормативно-правовими документами:

- ст. 266 Кодексу України про адміністративні правопорушення;
- п. 4 ч. 1 ст. 40 Закону України «Про Національну поліцію»;
- Інструкцією про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції: наказ МВС України та МОЗ України від 09 листопада 2015 року № 1452/735.

Зазначимо, що підставою для проведення огляду осіб, які керують водними транспортними засобами, на стан сп'яніння, може бути заява громадян про вживання судноводієм алкогольних напоїв, зізнання в цьому самої особи або наявності у неї ознак стану сп'яніння.

Ознаками алкогольного сп'яніння є:

- запах алкоголю з ротової порожнини;
- порушення координації рухів;
- порушення мовлення;
- виражене тремтіння пальців рук;
- різка зміна забарвлення шкірного покриву обличчя;
- поведінка, що не відповідає обстановці.

Ознаками наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, є:

- наявність однієї чи декількох ознак стану алкогольного сп'яніння (крім запаху алкоголю з ротової порожнини);
- звужені чи дуже розширені зіниці, які не реагують на світло;
- сповільненість або, навпаки, підвищена жвавість чи рухливість ходи, мовлення;
- почервоніння обличчя або неприродна блідість¹⁴.

Аналіз положень зазначених нормативно-правових актів дозволяє у загальному вигляді порядок проведення огляду осіб, які керують водним транспортом на стан сп'яніння під час оформлення адміністративних матеріалів за чч. 5-7 ст. 130 КУпАП, відобразити за допомогою наступної схеми (схема 1).

¹⁴ Про затвердження Інструкції про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції: наказ МВС України та МОЗ України від 09 листопада 2015 року № 1452/735. *Офіційний вісник України*. 2015. №88. Ст. 2965.

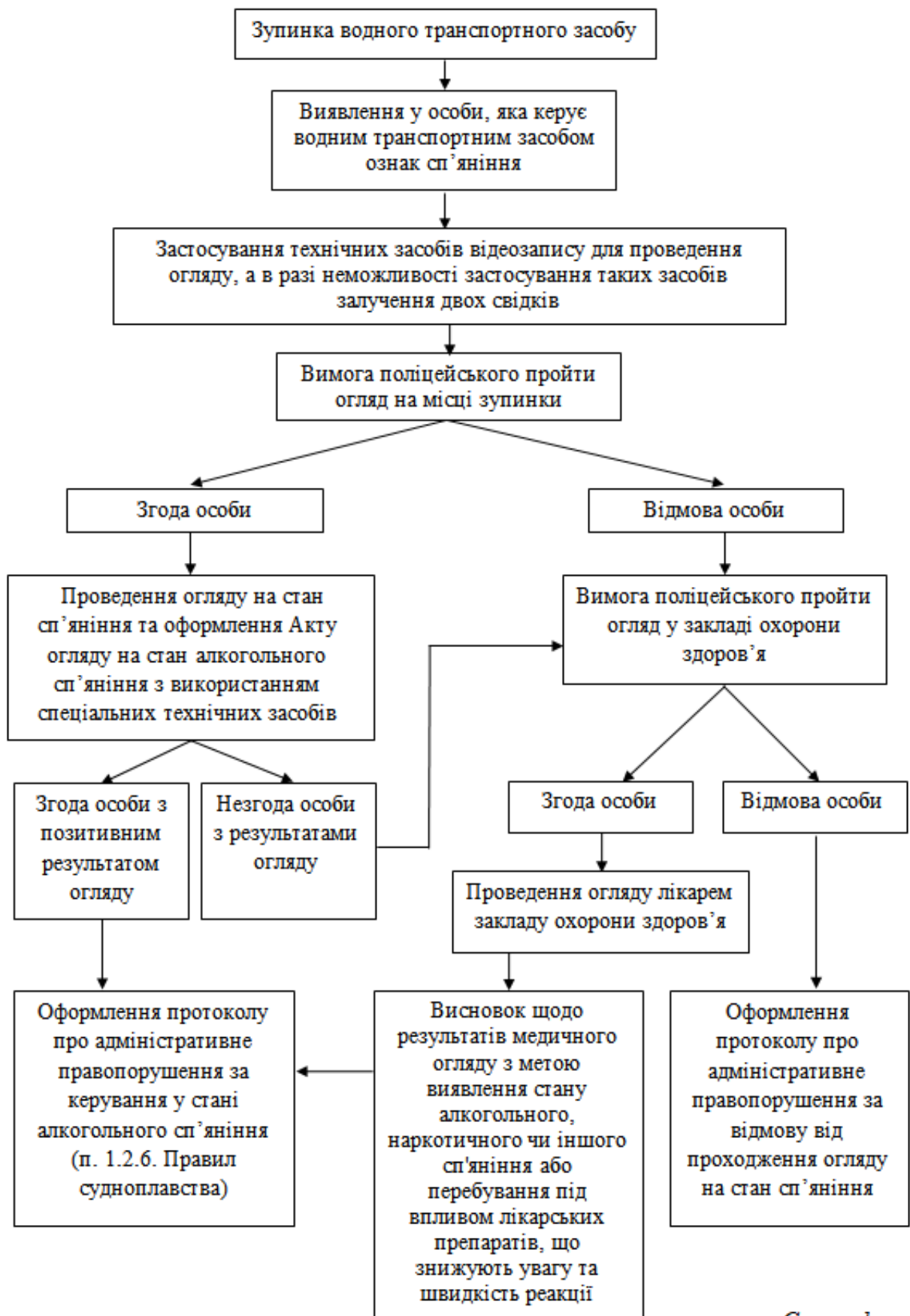

Схема 1

В той же час, порядок огляду осіб, які керують водним транспортом, що мають ознаки перебування в стані наркотичного чи іншого сп'яніння або

перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу виглядає дещо інакше (схема. 2).

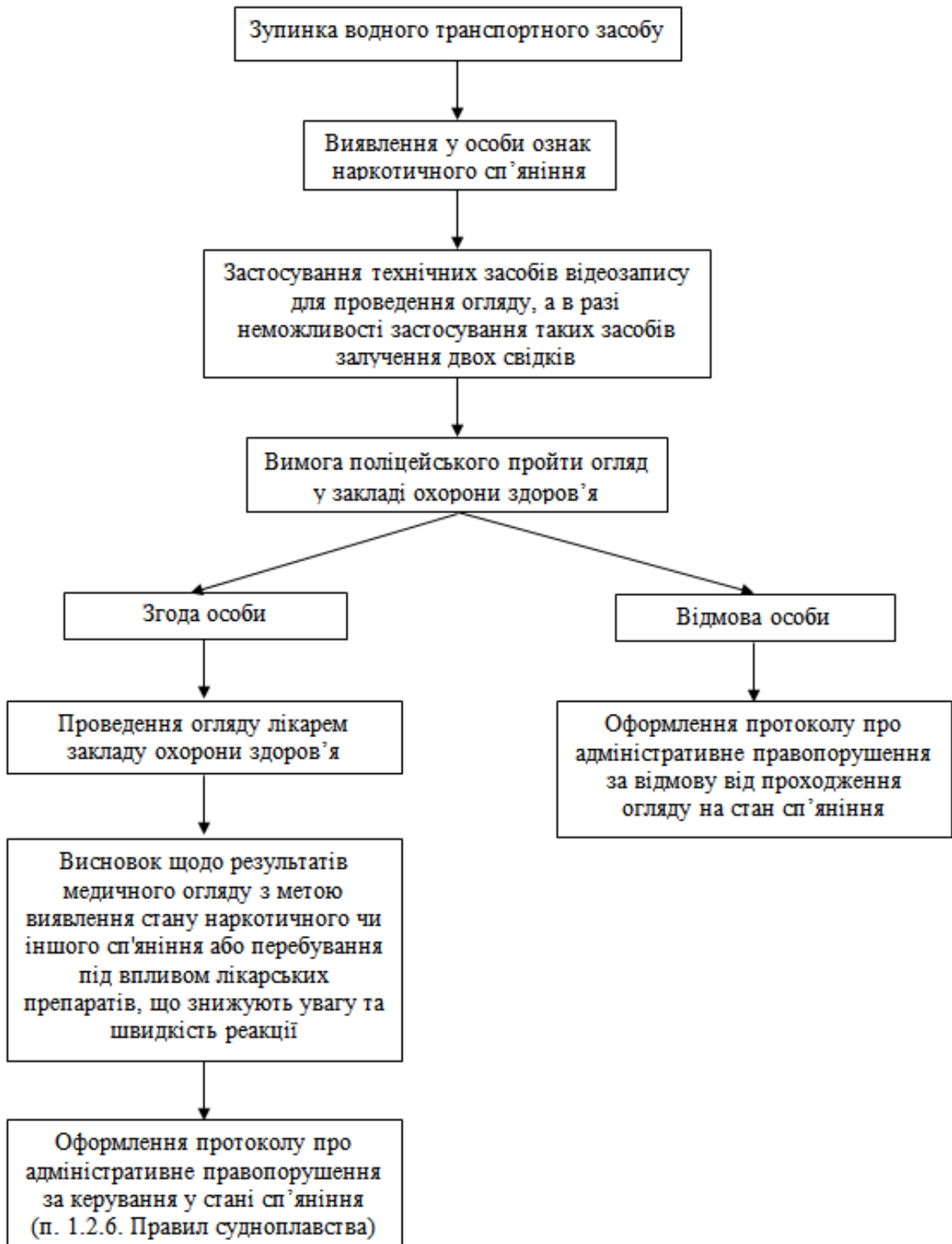

Схема 2

4. Інформація щодо допущених помилок працівниками Національної поліції України при документуванні адміністративних правопорушень, передбачених чч. 5-7 ст. 130 КУпАП, та практичні рекомендації щодо їх усунення

Авторами проведено аналіз постанов судів у справах про адміністративні правопорушення, передбачених чч. 5-7 ст. 130 КУпАП, що містяться у Єдиному державному реєстрі судових рішень, який дозволив виокремити такі типові помилки, що допускаються працівниками поліції при документуванні правопорушень зазначеної категорії справ, що призводить до закриття проваджень у них або поверненню матеріалів на доопрацювання, серед яких можна виділити такі:

1. Неправильна кваліфікація адміністративного правопорушення:

- *не зазначено кваліфікуючих ознак, які дозволяють визначити склад адміністративного правопорушення.* Наприклад, працівниками ВП №1 Бориспільського РУП ГУНП в Київській області відносно громадянина України було складено протокол про адміністративне правопорушення, передбачене ч. 6 ст. 130 КУпАП, який направлено на розгляд Ржищівського міського суду Київської області. При розгляді справи суддею було встановлено, що «згідно протоколу про адміністративне правопорушення, серії ДПР18 №060958 від 12 червня 2021 року встановлено, що 12 червня 2021 року о 07 год 37 хв. на Канівському водосховищі поблизу м. Ржищів судно-водій ОСОБА_1 керував маломірним судном "Южанка" НОМЕР_1 з навісним двигуном PARSUN 15, перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння. Перевірка для встановлення стану алкогольного сп'яніння, зі згоди ОСОБА_1 проведена за допомогою приладу "Drager ARBL" - результат тесту 1,48 проміле. Своїми діями судно водій ОСОБА_1 порушив п. 1.2.6. Правил судноплавства на внутрішніх водних шляхах України, за що передбачена відповідальність ч. 6 ст. 130 КУпАП. Проте, у протоколі не зазначено кваліфікуючої ознаки правопорушення, яка передбачена ч.6 ст. 130 КУпАП, а саме: не вказано чи було у ОСОБА_1 право керування річковими, морськими, малими, спортивними суднами або водними мотоциклами. Крім того, до протоколу не долучено документи щодо перевірки наявності чи відсутності у ОСОБА_1 посвідчення на право керування річковими, морськими, малими, спортивними суднами»¹⁵.

- *неправильно визначено частину статті 130 КУпАП, виходячи із суті адміністративного правопорушення, викладеної у протоколі про адміністративне правопорушення.* Так, наприклад, у справі №326/1426/21 суддею встановлено наявність у діях особи, що притягається до відповідальності, ознак адміністративного правопорушення, передбаченого ч. 6 ст. 130 КУпАП, натомість працівниками поліції діяння було

¹⁵ Справа № 374/179/21. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/79992685> (дата звернення: 05.11.2022).

кваліфіковано за ч. 7 ст. 130 КУпАП¹⁶. Аналогічні помилки допущено і в інших справах¹⁷

- не додано доказів або не зазначено в протоколі інформацію, яка має значення для правильної кваліфікації адміністративного правопорушення. Наприклад, вивчивши матеріали про притягнення до адміністративної відповідальності особи за ч. 6 ст. 130 КУпАП суддя прийняв рішення про повернення матеріалів на дооформлення, виходячи з того, що відповідальність за ч.6 ст. 130 КУпАП передбачена за керування річковими, морськими, малими, спортивними суднами або водними мотоциклами особами в стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, а так само передача керування судном особі, яка перебуває в стані такого сп'яніння чи під впливом таких лікарських препаратів, а також відмова осіб, які керують річковими, морськими, малими, спортивними суднами або водними мотоциклами, від проходження відповідно до встановленого порядку огляду на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо вживання лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, вчинені особами, які не мають права керування річковими, морськими, малими, спортивними суднами або водними мотоциклами, однак до матеріалів справи не додано доказів, що правопорушник не мав права керувати маломірним судном¹⁸. Зазначена помилка оформлення матеріалів є **однією з найпоширеніших** при документуванні зазначеної категорії справ, про що свідчать інші матеріали у справах про адміністративні правопорушення¹⁹.

2. **При описі суті правопорушення неправильне посилання на бланкетну норму, що встановлює правила, які порушуються.** Як приклад, у постанові по справі №363/4698/21 суддею зазначається, що частина 5 статті 130 КУпАП є бланкетною (відсилочною) нормою, проте в протоколі в порушення вимог ст. 256 КУпАП не зазначено норми спеціального Закону, що передбачає заборону неналежного стану, тобто не розкрито суть адміністративного правопорушення відповідно до нормативного акта²⁰. Крім того, існують випадки, коли працівники поліції

¹⁶ Справа № 326/1426/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101538046> (дата звернення: 05.11.2022).

¹⁷ Справа № 712/11666/16-п. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/62688826> (дата звернення: 05.11.2022);

Справа № 748/1217/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98136969> (дата звернення: 05.11.2022);

Справа № 695/2871/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/99994784> (дата звернення: 05.11.2022).

¹⁸ Справа № 712/11048/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100411861> (дата звернення: 05.11.2022)

¹⁹ Справа № 363/4409/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/77540838> (дата звернення: 05.11.2022);

Справа № 363/4174/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/77669233> (дата звернення: 05.11.2022);

Справа № 202/5819/16-п. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/61400269> (дата звернення: 05.11.2022);

Справа № 373/1529/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/76416868> (дата звернення: 05.11.2022);

Справа № 373/1530/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/76421775> (дата звернення: 05.11.2022);

Справа № 373/1532/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/76418725> (дата звернення: 05.11.2022);

Справа № 363/3266/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/76295719> (дата звернення: 05.11.2022);

Справа № 374/182/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98563270> (дата звернення: 05.11.2022).

²⁰ Справа № 363/4698/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101530029> (дата звернення: 05.11.2022).

взагалі посилаються на Правила дорожнього руху, що є неприпустимим²¹. До прикладу, при викладенні в протоколі про адміністративне правопорушення його суті (прим. – тобто фабули) працівниками відділення поліції №2 Бердянського РВП ГУНП в Запорізькій області зазначено: «08.08.2021 о 18.10 годині на водоймищі Азовського моря біля Центрального пляжу, ОСОБА_1 керував гідроциклом б/н в стані алкогольного сп'яніння. Огляд на стан сп'яніння зі згоди водія у встановленому законом порядку, проводився із застосуванням приладу Drager, чим порушив вимоги п. 2.9а ПДР»²².

УВАГА! У разі вчинення правопорушень, передбачених чч. 5-7 ст. 130 КУпАП порушуються вимоги Правил судноплавства на внутрішніх водних шляхах України або місцевих правил плавання для малих, спортивних суден і водних мотоциклів та використання засобів для розваг.

3. При описі суті правопорушення відсутнє посилання бланкетну норму, що встановлює правила, які порушуються. Наприклад, у ряді справ суддями зроблено висновок щодо невідповідності складеного протоколу про адміністративне правопорушення вимогам ст. 256 КУпАП через відсутність зазначення конкретної норми підзаконного нормативно-правового акту, яку порушила особа при керуванні малим судном²³.

4. В матеріалах справи відсутні належні докази, вчиненого адміністративного правопорушення. Наприклад, в постанові у справі №75/19818/21-П зазначено: «Протокол про адміністративне правопорушення серії АА № 299027 від 27.03.2021 був складений за відмову від проходження огляду на стан сп'яніння в установленому законом порядку. Відповідно до норм КУпАП огляду на стан сп'яніння підлягають водії суден, щодо яких у поліцейського уповноваженого підрозділу Національної поліції України (далі - поліцейський) є підстави вважати, що вони перебувають у стані сп'яніння згідно з ознаками такого стану. Ознаками алкогольного сп'яніння є: запах алкоголю з порожнини рота; порушення координації рухів; порушення мови; виражене тремтіння пальців рук; різка зміна забарвлення шкірного покриву обличчя; поведінка, що не відповідає обстановці. Разом з тим, в протоколі про адміністративне правопорушення серії АА № 299027 відсутнє посилання на конкретні ознаки сп'яніння, що були виявлені у ОСОБА_1 та у зв'язку із наявністю яких йому було запропоновано пройти огляд на стан сп'яніння. Також в матеріалах справи відсутній відеозапис з бодікамер поліцейських, факт керування ОСОБА_1 річковим судном не підтверджено жодними матеріалами провадження. Долученими до матеріалів поясненнями свідків також не підтверджується факт керування ОСОБА_1 моторним судном, такі пояснення не містять зазначення місця події, посилання на те, у зв'язку із

²¹ Справа № 326/1426/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101538046> (дата звернення: 05.11.2022); Справа № 757/19818/21-п. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104389583> (дата звернення: 05.11.2022).

²² Справа № 326/1426/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101538046> (дата звернення: 05.11.2022).

²³ Справа № 363/2070/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/71275058> (дата звернення: 05.11.2022); Справа № 363/4592/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/71545130> (дата звернення: 05.11.2022); Справа № 363/4026/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/70397097> (дата звернення: 05.11.2022).

чим ОСОБА_1 було запропоновано проходити огляд на стан сп'яніння, які ознаки сп'яніння він мав, чи дійсно керував моторним судном, чи мав право на керування ним. Отже, долучені до матеріалів справи письмові пояснення свідків відмови особи від проходження огляду на стан сп'яніння не відповідають критерію належності доказів, зокрема в ст. 272 КУпАП вказується, що свідок зобов'язаний дати правдиві пояснення щодо обставин, які їй відомі та підлягають установленню по даній справі, тобто в даному випадку на поліцейських покладається обов'язок документування відомостей про адміністративне правопорушення шляхом належного процесуального закріплення пояснень свідків щодо обставин справи, зокрема з-приводу часу, місця, способу та інших відомостей вчинення адміністративного правопорушення»²⁴.

5. **До матеріалів справи не долучено всіх додатків, визначених в протоколі про адміністративне правопорушення.** До прикладу, у справі №363/3779 зазначено, що «Як вбачається, з матеріалів адміністративної справи відносно ОСОБА_1, а саме протоколу про адміністративне правопорушення серії ДПР18 №436114 у графі «до протоколу додаються» зазначено пояснення свідків, розписка, акт огляду, направлення, драгер чек, фото та відеофіксація. Однак, в матеріалах адміністративної справи відсутні фото.»²⁵

6. **Порушено процедуру проведення огляду на стан сп'яніння.** У якості підстави закриття провадження у справах про адміністративні правопорушення за ч. 5 та 6 ст. 130 КУпАП на підставі п. 1 ч. 1 ст. 247 КУпАП, за відсутністю в його діях складу адміністративного правопорушення, судами зазначалося порушення процедури проведення огляду на стан сп'яніння у зв'язку з використанням технічного приладу, який не відноситься до числа дозволених для застосування газоаналізаторів на території України, не пройшов оцінку відповідності та немає відповідного сертифікату відповідності²⁶. Наприклад, з матеріалів однієї зі справ «вбачається, що огляд на стан сп'яніння проводився за технічного приладу DRAGER ALCOTEST 6810. Відповідно до Державного реєстру медичної техніки та виробів медичного призначення Газоаналізатор «Drager Alcotest 6810» не містить оцінки відповідності та державної реєстрації. Між тим, відповідно до наказу МОЗ України від 10.02.2010 року № 95, строк дії свідоцтва приладу «Drager Alcotest 6810» про державну реєстрацію №7261/2007 від 10.02.2010 року, вичерпаний 10.02.2015 року. Таким чином, огляд ОСОБА_1 на стан алкогольного сп'яніння проводився за допомогою технічного приладу марки «Drager Alcotest 6810», який не відноситься до числа дозволених для застосування газоаналізаторів на території України. Із урахуванням викладеного, огляд ОСОБА_1 за допомогою технічного приладу марки «Drager Alcotest 6810», проведений із порушенням вимог

²⁴ Справа № 757/19818/21-п. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104389583> (дата звернення: 05.11.2022).

²⁵ Справа № 363/3779/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/99403629> (дата звернення: 05.11.2022).

²⁶ Справа № 363/4698/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101530029> (дата звернення: 05.11.2022); Справа № 363/4700/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101793893> (дата звернення: 05.11.2022).

Інструкції про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, затвердженої спільним Наказом Міністерства внутрішніх справ та Міністерства охорони здоров'я № 1452/735 від 9 листопада 2015 року, у зв'язку із чим, результати проведеного огляду не можуть бути використані судом, як беззаперечний доказ вини ОСОБА_1 у вчиненні адміністративного правопорушення, передбаченого ч. 5 ст. 130 КУпАП²⁷.

Аналіз виявлених типових помилок в оформленні матеріалів справ про адміністративні правопорушення, дозволяє надати такі практичні рекомендації працівникам Національної поліції України щодо документування адміністративних правопорушень, передбачених чч. 5-7 статті 130 КУпАП.

Загальні рекомендації:

1. Усі реквізити протоколу про адміністративне правопорушення заповнюються чорнилом чорного або синього кольору, розбірливим почерком, державною мовою.

2. Не допускаються закреслення чи виправлення відомостей, що заносяться до протоколу про адміністративне правопорушення, а також унесення додаткових записів після того, як протокол про адміністративне правопорушення підписано особою, стосовно якої його складено.

3. Забороняється залишення незаповненими графі протоколу. Усі реквізити протоколу про адміністративне правопорушення заповнюються, тобто, якщо відомостей немає, **ЗАБОРОНЯЄТЬСЯ** залишати вільне місце. У випадку відсутності інформації може застосовуватися прочерк «—» або робиться запис про відсутність словами, наприклад, «немає», «не надав», «не заподіяно», «відсутні» тощо.

4. Забороняється застосовувати скорочення, окрім загальноживаних, наприклад, забороняється писати т/б замість «тимчасово безробітний»²⁸.

Рекомендації щодо уникнення виявлених типових помилок:

1. Дотримуватись вимог правильного визначення частини статті 130 КУпАП, за якою кваліфікуються дії особи, з обов'язковим здійснення її запису у відповідній графі протоколу про адміністративне правопорушення.

2. При викладенні в протоколі про адміністративне правопорушення його складу в обов'язковому порядку зазначати кваліфікуючу ознаку «наявність/відсутність у особи, яка керує водним транспортним засобом права на керування річковим, морським, малим, спортивним судном або водним мотоциклом» для правильного визначення

²⁷ Справа № 363/4698/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101530029> (дата звернення: 05.11.2022).

²⁸ Документування адміністративних правопорушень, передбачених статтею 173-2 КУпАП (за результатами аналітичного дослідження постанов районних судів м. Маріуполь): науково-практичні рекомендації / С.С. Вітвицький, О.М. Мердова, О.О. Светлічна. Маріуполь: Донецький державний університет внутрішніх справ, 2021. С. 23.

матеріальної норми, за якою буде кваліфіковано адміністративне правопорушення.

3. При описі суті адміністративного правопорушення обов'язково зазначається, що особою порушено п. 1.2.6. Правил судноплавства на внутрішніх водних шляхах України або відповідний пункт місцевих правил плавання для малих, спортивних суден і водних мотоциклів та використання засобів для розваг.

4. До матеріалів справ про адміністративні правопорушення у якості доказів повинні надаватися належним чином оформлені адміністративно-процесуальні документи або копії документів, інші фактичні дані, на основі яких поліцейські встановлюють наявність чи відсутність адміністративного правопорушення, винність особи в його вчиненні та інші обставини, що мають значення для вирішення справи. Такими доказами можуть бути:

- заява особи, яка повідомила про вчинене адміністративне правопорушення;
- пояснення особи, що притягається до адміністративної відповідальності;
- пояснення свідків;
- Рапорти працівників поліції;
- акт огляду на стан алкогольного сп'яніння з використанням спеціальних технічних засобів,
- висновок алкотестеру «Драгер» (драгер чек),
- направлення на огляд особи, що керувала водним транспортним засобом з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції,
- матеріали фото та відео фіксації тощо.

Всі матеріали, що долучаються у якості доказів в повному обсязі повинні бути зазначені в графі протоколу про адміністративне правопорушення «До протоколу додається».

5. Чітко дотримуватися процедури проведення огляду осіб, які керують водними транспортними засобами, на стан сп'яніння, інструкції з експлуатації спеціального технічного засобу, дозволеного до застосування Міністерством охорони здоров'я України та Держспоживстандартом. Звертати увагу на строк дії сертифікату спеціального технічного засобу, що використовується для проведення огляду на стан сп'яніння.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи, зазначимо, що працівники Національної поліції України в цілому дотримуються приписів законодавства щодо документування адміністративних правопорушень, передбачених чч. 5-7 ст. 130 КУпАП, а для усунення виявлених недоліків працівникам поліції необхідно:

- чітко дотримуватися вимог положень нормативно-правових актів, що визначають порядок проведення огляду осіб, які керують водним транспортом на стан сп'яніння;
- правильно складати адміністративно-процесуальні документи у справах про адміністративні правопорушення, передбачені чч. 5-7 ст. 130 КУпАП, особливо протокол про адміністративне правопорушення;
- долучати до адміністративної справи належним чином оформлені докази;
- своєчасно, без зволікань, передавати матеріали справ про адміністративні правопорушення до суду;
- у разі повернення матеріалів на доопрацювання своєчасно виконувати судові рішення та повертати матеріали справи до суду;
- використовувати в правозастосовній діяльності науково-практичні рекомендації «Документування фактів керування водними транспортними засобами особами, що перебувають у стані сп'яніння».

Наголошуємо на необхідності внесення змін до чинної редакції Інструкції про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ України та Міністерства охорони здоров'я України від 09 листопада 2015 року № 1452/735:

- назву Інструкції викласти у такій редакції: «Інструкція про порядок виявлення у осіб, які керують транспортними засобами, ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції»;
- пункт 1 розділу 1 Інструкції викласти у такій редакції: «Ця Інструкція визначає процедуру проведення огляду осіб, які керують транспортними засобами, на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції (далі – стан сп'яніння), та оформлення результатів такого огляду».
- у тексті Інструкції словосполучення «водій транспортного засобу» у всіх відмінках замінити на «особа, яка керує транспортним засобом».

Уважаємо за доцільне тематику, присвячену особливостям документування фактів керування водними транспортними засобами особами, що перебувають у стані сп'яніння, додати до всіх форм професійного навчання поліцейських в межах:

1) первинної професійної підготовки – для поліцейських, які вперше прийняті на службу в поліцію, із метою набуття спеціальних знань, умінь та навичок, необхідних для виконання повноважень працівників поліції, зокрема працівників підрозділів поліції на воді;

2) підготовки в закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, зокрема для здобувачів вищої освіти спеціальності 262 «Правоохоронна діяльність», як приклад, у межах опанування освітніх компонент «Адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції», «Поліцейська діяльність» тощо;

3) післядипломної освіти шляхом внесення зазначеної тематики в програми підвищення кваліфікації працівників поліції, зокрема працівників підрозділів поліції на воді;

4) службової підготовки під час відповідних занять, які мають розкривати питання особливостей документування фактів керування водними транспортними засобами особами, що перебувають у стані сп'яніння, специфіки їх документування та порядок провадження у зазначеній категорії справ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Документування адміністративних правопорушень, передбачених статтею 173-2 КУпАП (за результатами аналітичного дослідження постанов районних судів м. Маріуполь): науково-практичні рекомендації / С.С. Вітвіцький, О.М. Мердова, О.О. Светлічна. Маріуполь: Донецький державний університет внутрішніх справ, 2021. С. 23.
2. Документування фактів керування транспортними засобами у стані сп'яніння : методичні рекомендації / А. В. Червінчук, Ю. Ю. Атаманенко, Є. О. Пилипенко. Кривий Ріг : Донецький юридичний інститут МВС України, 2020. 40 с.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07 грудня 1984 № 8073-Х. *Відомості Верховної Ради України*. 1984. додаток до № 51. Ст.1122 (зі змінами і доповненнями станом на 06.11.2022).
4. Про автомобільний транспорт: Закон України від 05 квітня 2001 року № 2344-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 22. Ст.105 (із змінами і доповненнями станом на 27.10.2022).
5. Про внутрішній водний транспорт: Закон України від 03 грудня 2020 року № 1054-IX. *Офіційний вісник України*. 2021. №4. Ст. 201 (із змінами і доповненнями станом на 27.10.2022).
6. Про затвердження Інструкції про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції: наказ МВС України та МОЗ України від 09 листопада 2015 року № 1452/735. *Офіційний вісник України*. 2015. №88. Ст. 2965.
7. Про затвердження Правил судноплавства на внутрішніх водних шляхах України: наказ Міністерства транспорту України від 16 лютого 2004 року № 91. *Офіційний вісник України*. 2004. №30. Ст. 2049 (із змінами і доповненнями станом на 11.09.2018).
8. Про затвердження Типової форми місцевих правил плавання для малих, спортивних суден і водних мотоциклів та використання засобів для розваг: наказ Міністерства інфраструктури України від 07 липня 2022 року №493. *Офіційний вісник України*. 2022. №68. Ст. 4156.
9. Про правила дорожнього руху: постанова Кабінету Міністрів України від 10 жовтня 2001 р. № 1306. *Офіційний вісник України*. 2001. №41. Ст. 1852 (із змінами і доповненнями станом на 02.11.2022).
10. Риндюк І.В. Адміністративна відповідальність за керування транспортними засобами у стані сп'яніння в Україні та іноземних державах : дис....канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ. 2021. 227 с.
11. Справа № 202/5819/16-п. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/61400269> (дата звернення: 05.11.2022);
12. Справа № 326/1426/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101538046> (дата звернення: 05.11.2022).

13. Справа № 363/2070/17. URL:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/71275058> (дата звернення: 05.11.2022);
14. Справа № 363/3266/18. URL:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/76295719> (дата звернення: 05.11.2022);
15. Справа № 363/3779/21. URL:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/99403629> (дата звернення: 05.11.2022).
16. Справа № 363/4026/17. URL:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/70397097> (дата звернення: 05.11.2022).
17. Справа № 363/4174/18. URL:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/77669233> (дата звернення: 05.11.2022);
18. Справа № 363/4409/18. URL:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/77540838> (дата звернення: 05.11.2022);
19. Справа № 363/4592/17. URL:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/71545130> (дата звернення: 05.11.2022);
20. Справа № 363/4698/21. URL:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/101530029> (дата звернення: 05.11.2022).
21. Справа № 363/4700/21. URL:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/101793893> (дата звернення: 05.11.2022).
22. Справа № 373/1529/18. URL:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/76416868> (дата звернення: 05.11.2022);
23. Справа № 373/1530/18. URL:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/76421775> (дата звернення: 05.11.2022);
24. Справа № 373/1532/18. URL:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/76418725> (дата звернення: 05.11.2022);
25. Справа № 374/179/21. URL:
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/79992685> (дата звернення: 05.11.2022).
26. Справа № 374/182/21. URL:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/98563270> (дата звернення: 05.11.2022).
27. Справа № 695/2871/21. URL:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/99994784> (дата звернення: 05.11.2022).
28. Справа № 712/11048/21. URL:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/100411861> (дата звернення: 05.11.2022)
29. Справа № 712/11666/16-п. URL:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/62688826> (дата звернення: 05.11.2022);
30. Справа № 748/1217/21. URL:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/98136969> (дата звернення: 05.11.2022);
31. Справа № 757/19818/21-п. URL:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/104389583> (дата звернення: 05.11.2022).
32. Хозлу К.І. Спеціальні заходи протидії керуванню водним транспортом у стані алкогольного сп'яніння, що застосовується поліцією: досвід Швеції. *Актуальні питання адміністративного права та процесу* : VII всеукраїнська конференція молодих учених. м. Маріуполь, 03 грудня 2021 року. Маріуполь. 2021. С. 46-49.

